

МАЙБУТНЄ ВИЗНАЧЕНЕ МИНУЛИМ

Олена СТУКАЛОВА

26 квітня 1986 року увесь світ вперше почув про маленьке українське містечко на березі річки Прип'ять – "полиновий край" вибухнув хмарою радіонуклідів...

Зараз Чорнобиль стоїть в одному ряду з такими містами, як Хіросіма та Нагасакі, хоча в славетні, давні часи тут будувалися міцні замки, церкви, школи, активно велася торгівля й берегла традиції предків друга за розмірами в Україні община старообрядців...

Своє літочислення Чорнобиль веде зовсім не від початку будівництва в 1970 році атомної електростанції – надії радянської енергетики, а від згадки 1193 року в Пнатиївському літописі. Грецький дослідник Геродот ще за скіфських часів помітив "чорну тїнь", що нависла над цим містом. Він згадує про країну Андрофагів (людожерів) і Меланхлевів (чорноплащиків), які заселили територію, розташовану вище впадіння в Дніпро річки Тясмин. Країна Меланхлевів була єдиною територією на землях сучасної України та Білорусі, де корінне населення протягом своєї історії весь час носило одяг чорного кольору. Ряд істориків-дослідників давньої Русі підтримують теорію Геродота, вважаючи, що своїм

походженням назви міста "Чернігів" та "Чорнобиль" зобов'язані саме звичаєм населення носити чорні плащі "чорноплащиків".

Мало хто знає, що на тому місці, де зараз височить чорним обеліском-саркофагом пам'ять про квітневу трагедію, був розташований Чорнобильський замок, збудований у XVI столітті на кошти київського воєводства. Ця будівля не була оздоблена золотом-сріблом, химерними скульптурами та слідами перебування ідолів тієї епохи. Замок будували із соснових колод, мав він невеличку площу. Територію замку доповнювали ще 18 будівель та дві сторожові вежі. Свого часу саме ця "скромна будівля" стала серйозним "наріжним каменем" у поділі земель між київським воєводством та польською шляхтою.

Проходячи майже порожніми, повними невимовного болю вулицями Чорнобиля, складно уявити, що саме тут колись вирували гомінкі ярмарки, де збували свої вироби кравці й бондарі. Трагічні дзвони за всіма, хто загинув, беручи участь у гасінні смертоносного полум'я, пагадують, що в давнину такий передзвін дарував мирянам надію на свято Христового Воскресіння та на жадану, дивоносну Святвечірню зорю над Іллінською, Миколаївською та Богородицькою церквами. Містичні масонські символи карбувалися на стінах Римсько-латинської церкви в ім'я Успіння пресвятої Богородиці, збудованої в 1600 році Лукою Салегой як домініканський монастир.

1775 року берег Прип'яті став пристанню для московських старообрядців. Саме тут вони збудували свою церкву в ім'я св. Пилипа, при якій існував чоловічий монастир. Однак постійне підмивання прип'ятського берега змусило розкольників перенести церкву на нове місце, а повторне обвалення берега призвело до того, що вона була розібрана. До вибухової ери Чорнобиль купався у цвіті садів, але мало хто знає, що саме старообрядці залишили місцевому населенню "моду" на садівничу культуру та городництво.

Трагедія на ЧАЕС, на жаль, не лише принесла лихо в мільйони родин, а й змусила поховати багату, самобутню історію цього краю. Дуже рідкісними були розкопки в історичних місцях і давніх похованнях. Хоча по дорозі на Корогод, у двох верстах від Чорнобиля, знаходиться татарський колодязь. За переказами татари заховали в ньому великі скарби. Обстеження колодязів, які були проведені 1815 року, результатів не дали.

У місті Чорнобиль і в його околицях знаходиться безліч стародавніх курганів і могил. Згадується чимало випадків, коли в результаті розливу Прип'яті на її берегах відкривалися найдавніші печери. У березні 1913 року до Чорнобиля для вивчення таких печер приїздила експедиція, організована Київським Товариством охорони пам'ятників старовини й мистецтва, спільно з Київським відділом Імператорського Російського Військово-Історичного Товариства. Дослідник Сергій Вельмін склав ряд карт печер і городищ.

Це місто витримало все – турецькі навали, польсько-литовський гніт, денікінські пападницькі операції, фашистське загарбання... Халатність радянського керівництва завершила те, чого не змогли здійснити вишеназвані сили. Чорнобильський край, маючи таку самобутню історію, перетворився на зону відчуження, де лишилися кілька живих душ – хранителів далеких подій, самотні будинки та поодинокі дерева, що несуть в собі не спогад про квітучі сади старообрядців, а небезпечні залишки радіаційного випромінювання... Тут більше не справляють весілля, і не лунає плач щойнонароджених дітей – тривожне відчуття загибелі й втрати витає в цих хмарах, разом із похмурими тінями Геродотівських "чорноплащиків" та духом втраченої, забутої історії "полинового міста".

Проте не все так безнадійно, як може здатися. За вахтовим методом у Зоні працюють тисячі людей, які докладають велетенських зусиль, щоб повернути життя на цю багатостраждальну землю.